

میرزا آقا امامی

۲

آثار امامی

کارهای امامی در رشته‌های هنری زیر است :

- ۱- نقاشی بشیوه مینیاتور
- ۲- تذهیب و تشعیر
- ۳- نقاشی بشیوه مشهور به ایرانی سازی
- ۴- گل و بنه سازی
- ۵- تابلوسازی در صنعت سوخت
- ۶- در سازی بسبک صفوی
- ۷- کار بر روی قاب آینه و جعبه مقواتی و جلد
- ۸- طرح نقشه فرش

الف . در نقاشی بشیوه مینیاتور : پس از مدت دو بیست و اندی سال که از دوران انحطاط و فرو افتادگی و متروک شدن مینیاتور ایران یعنی آن سبک نقاشی که بحکم اصطلاح به ، چینی سازی "مشهور شده بود گذشت ، بار دیگر در اواخر دوران قاجار تنی چند از استادان شیرینکار بفر گرفتن مینیاتور روی آوردند و با دل بستگی شایانی این هنر اصیل و ظریف را که چون گوهر بی همتایی بر تارک هنرهای ایرانی میدرخشد رونق و اعتبار تازه بخشیدند . " مینیاتور " از آن سبب که در روزگار تیموری و صفوی به بلندترین سستیغ کمال خود دست یافته و در اواخر دوره صفوی جای خود را بشیوه نوآئینی دیگر داده بود در زمان قاجار بکلی متروک و پشت پا زده گردید و نه تنها روی آوردن به آن از طرف نقاشان پسندیده نبود بلکه گاه مورد خردگی قرار میگرفت . در اواخر عهد قاجار بر اثر ارتباط بیشتر ایرانیان با اروپائیان و درک علاقه و تحسین آنان نسبت بمینیاتور ایرانی یعنی سبک " کمال الدین بهزاد " و سلطان محمد " و " رضا عباسی " و دیگران ، آغاز زندگی نوی برای مینیاتور پدیدار شد و چند تن به احیای این هنر کمر بستند که از آن جمله میرزا آقا امامی بود .

امامی در مینیاتور سازی با کوششها و آزمونهای پی گیری که سالها دنبال کرد صاحب دستی قوی و کلکی سحرانگیز شد و نمونه‌های خوب ازین هنر پدید آورد که مایه بخش رونق

این فن و موجب بلند نامی خود او در ایران و آنسوی مرزهای کشور گردید . آثار امامی در مینیاتور بدو بخش تقسیم میشود یکی کارهایی که جنبه تقلیدی از ، روی کارهای استادان پیشین دارد و در واقع نمونه‌های تتبع و ممارست است و دیگر آثاری که نماینده تصرفات ذوقی آن استاد در شیوه مینیاتور میباشد . وی در هر دو قسمت چیره دستی نشان داده و در شیوه خاص خود ریزه کاریها و ظرافت نمایی‌های دل انگیز دارد که از اسلوب صحیح مینیاتور بیرون نیست و بر والادستی وی درین هنر گواهی راست گفتار است .

امامی غیر از مینیاتورهای نرزه‌بینی که بر صفحات مقوا و کاغذ و عاج میساخته ، در بسیاری از تابلوهایش تصویرها را از اندازه کوچک به اندازه بزرگ ترقی داده و در تجسم بخشیدن به حالات در اشخاص صحنه و قلم گیری در دور اندام آنان و جامه سازی و آرایش زمینه و ساخت و ساز قسمتهای مختلف عمارات استادی بخرج داده است .

تابلوهای مینیاتور امامی بیشتر پرکار و دقیق و ظریف و برای نمایشگری خوشنما و خوش حالت است و از ویژگیهای سبک او در تصویر آنست که چهره و اندام را متمایل به فربهی نشان میدهد و در برخی از تابلوهایش رنگ آمیزی ضعیف بنظر میآید .

ب - در تذهیب و تشعیر

امامی افزون بر مینیاتور در صنعت تذهیب و تشعیر نیز که هر یک رشته خاصی از نقاشی

میباشد و دست داشت و هر چند در تذهیب پایه‌استادان طراز نخستین این فن همچون آقا محمد علی مذهب و میرزارضی و دیگران نمی‌رسید اما عاری از چیره دستی نبود و مخصوصاً "زرنشان" و "گل‌های خطائی زرین" را در حاشیه برخی از تابلوها بسیار خوب می‌ساخت. او در "تشعیر" نیز که برای زینت دادن حاشیه نقش‌ها تأثیری شگرف دارد استادی زبر دست بود و دست کمی از هنرمندان عصر صفوی نداشت و بخصوص در پرداختن تشعیر زرین غوغا میکرد.

ج - د رمکتب نقاشی ایرانی سازی

امامی با اینکه در میناتور و روززیده و آزموده بود، در سبک "ایرانی سازی" یعنی مکتبی که از اواخر عصر صفوی در برابر "میناتور" پدید آمد نیز هنرنمایی داشت و آثاری که درین شیوه بظهور رسانده گواه استادی او بشمار میرود - درینگونه تابلوها که طبیعت سازی بسبک ایرانی است امامی زوق و سلیقه و حوصله خاص در پرکاری و پردازش خود نشان داده و با توجه به اینکه میناتور ساز بوده چاشنی مطلوبی از ظرافت بر آنها ریخته است از جمله این آثار دو تابلوی شمایل است که از جهت طراحی و رنگ آمیزی و ترکیب داستانگوی مهارت امامی درین شیوه میباشد.

د - در هنر گل و بنه سازی

هنر گل و بنه سازی یکی از شاخه‌های نقاشی ایرانی است که بسیار جذاب و دل انگیز است و استادان شیرینکاری از عهد صفوی تا دوران مابین این فن روی آورده و نمونه‌های ممتازی از گل و بنه سازی مخصوصاً "بر روی قلمدان آفریده‌اند".

امامی درین قسمت نیز که هنر خانوادگی او بشمار میرفت و تنی چند از خویشاوندانش در دست‌استادان این فن بودند تتبع زیاد میکرد و گل و بنه و گل و مرغ را بدو سبک میناتور و ایرانی سازی در درجه عالی می‌ساخت بطوریکه تابلوهای او درین رشته بی‌مانند است. امامی در ساختن گل و بنه بسبک اصفهان سلیقه خوب بکار می‌برد و با رنگ آمیزی ملایم و سایه روشن متناسب و پردازش در گلبرگها و پروبال مرغها دری از گلستان ذوق و هنر را پیش نظرها می‌گشود.

ه - در رشته سوخت

چنانکه میدانیم صنعت سوخت که عبارت از تلفیق چند هنر میباشد از آغاز، برای ساختن جلد کتاب بکار آمده و در روزگار تیموری و صفوی که هنر کتاسازی به کمال رونق و ترقی رسیده بود رواج کامل داشت.

این هنر که در صنعت جلد سازی و صحافی اهمیت بسزائی را دارا بود در دوره قاجار

که جلدهای رنگ و روغنی جانشین جلدهای سوخت شد به تنزل گرائید تا آنجا که بتدریج از رواج افتاد و هر چند آقا محمد تقی صحاف اصفهانی و حاج میرزا آقا امامی سخت در احیای جلد سوخت کوشیدند ولی نتیجه مطلوب نگرفتند زیرا برای هنر کتابسازی دوره قاجار جلدهای رنگ و روغنی پسندیده تر بود .

امامی برای زنده کردن صنعت " سوخت " تصمیم گرفت این هنر را از جلد سازی به تابلوی مینیاتور منتقل کند و ساختن تابلوی سوخت را که تا آنوقت سابقه نداشت آقاچ همت خود قرار دهد او با چنین تصمیمی دست به این ابتکار نیکو زد و نخست در کارگاه هنری مرحوم اسفرجانی که مجمع تنی چند از هنرمندان آن روزگار بود و سپس در کارگاه خود به اكمال این هنر کوشید تا سر انجام آنرا بپایه بلندی از نفاست رسانید و شاگردانی گرانمایه درین فن همچون شادروان خطائی و آقای خوشنویس زاده پرورش داد .

تابلوهای سوخت امامی مجموعه‌یی از هنر مینیاتور " و معرق کاری " و خام و پخته " و " تشعیر و تذهیب " و " برجسته کاری " و " آرایش قاب " است و هنر و صنعت را بگونه دلپسندی بهم پیوسته است .

و - در شیوه در سازی بسک صفوی

از جمله کارهای میرزا آقا یکی درب سازی بشیوه صفوی بود که از هر جهت به درهای عمارت باستانی آنزمان همانندی داشت و پسندیده طبع اروپائیان گردیده بود . این درها از لحاظ شکل همچون درهای صفوی و از جهت نقاشی بسک مینیاتور و ترکیبی از مجلسهای بزم و مزین به زر نشان و تشعیر بود و برای گنجه‌ها و صندوقخانه‌ها مورد استفاده قرار میگرفت ، علاوه بر این امامی تابلوهای مینیاتور نیز بشکل مستطیل عمودی بر روی چوب میساخت که دارای جنبه آرایشی و نمایشی بسیار خوب بود و از حیث ارزش هنری ممتاز بشمار میرفت . یک جفت از این درهای ساخته شده بوسیله میرزا آقا امامی که از کارهای برجسته او میباشد در موزه وزارت فرهنگ و هنر بمورد نمایش است .

ز - در جعبه سازی و قاب آینه و جلد کتاب

جعبه و قاب آینه و جلد نیز مثل قلمدان از نوع کارهای مقوائی رنگ و روغنی است که از میانه‌های عصر صفوی رایج گردید و در روزگار قاجار شیوه نقاشی آن تغییر کرده و بسک خاص آن دوره مبدل شد . امامی درین زمینه هم آثار زیادی پدید آورد ولی درین کار برخلاف همدوره‌های خود بمکتب مینیاتور صفوی وفادار ماند و خارج از رسم معمول زمان عمل کرد ازینرو این قبیل کارهایش مثل آثار استادانی چون آقا نجف و محمد اسماعیل اصفهانی و عباس شیرازی توفیق پسندیدگی نیافت و بعنوان اثر خارج از اسلوب زمان قلمداد گردید و این بهر تقدیر حائز اهمیت است .